

Auktion på barn och fattighjon i Röstånga.

Under våren 2021 spreds nyheten om ett HVB-hem som brustit i uppsikt över en liten pojke som gett sig ut på upptäcktsfärd och trillat i ån och drunknat. För några veckor sedan visade nyhetssändningarna på SVT en åttaårig flicka någonstans i USA som väddade om att bli mottagen i ett fosterhem. Alla minns vi bilden av den lille gossen som låg drunknad på stranden i östra Medelhavet när kriget i Syrien var som mest intensivt. Hur samhällen behandlar barn väcker ofta uppmärksamhet. Här följer några exempel.

Här visas ett protokoll som berättar att fattigvårdsstyrelsen i Röstånga vid sitt sammanträde 1890-12-23 på uppdrag av kommunalstämman antog erbjudande från tre kommuninvånare att åta sig vård av fyra barn

som fanns i socknen. Lägsta anbud "vann" budgivningen och det innebar att den 6 ½ år gamle Sigfrid hamnade hos en åbo i Sonnarp till en kostnad av 40 kr för ett år, en annan åbo i Sonnarp åtog sig brodern Magnus, 9 år, för 40 kr medan systemen Kristina placerades hos en målare i Röstånga. Dennes anbud var 60 kr, antagligen beroende på att flickan var yngst. Av protokollet framgår också, att en torpare i Härnäs "åtar sig att underhålla flickan Olivia på ett år mot en ersättning av 65 kr." Ordförande i fattigvårdsstyrelsen var vid tillfället den Johannes Olsson, som tidskriften tidigare berättat om.

Tanken bakom att auktionera ut barn -och vuxna- till sockenbor, har sin bakgrund i det samhälle där pengar användes sparsamt. Den

Protokoll, hållet vid Röstånga sockens
fattigvårdsstyrelsens sammanträde den
23 December 1890

Enligt protokollet af ordinarie Kommunaltämman i
dag afverkennades hjuu frågan om beståndskorderandot af
frå socknen varande barn förtogs frågan till behandling
och godkände nämnde styrelse till ordföranden inkomne anbud.
Någon Anders Håkansson Sonnarp åtog sig att fram-
deles eller på längre som styrelsen för god finner underhål-
la för socknen varande Gossen Sigfrid Nilsson 6 ½ år gam-
mal mot en årlig ersättning af 40 kr. för år räknadt
från den 1 månde Januari

Någon Olof Larsson i N:8 Sonnarp åtog sig under
samma villkor Gossen Magnus Nilsson 9 år gammal
mot en årlig ersättning af 30 kr

Mårae N. Brödde i Röstånga åtog sig tillkaldes under
samma villkor Flickan Kristina Nilsson mot en årlig
ersättning af 60 kr

Torparen N. Anderberg i Härnäs åtog sig underhål-
la flickan Olivia Olsson på ett år mot en ersättning
af 65 kronor

Röstånga skolas den 23 December 1890
Joh. Olsson
ordf. i socknens fattigvårdsstyrelse

som utackorderades antogs kunna bidra till sin egen försörjning i med ålder stigande utsträckning, därför blev ersättningen högre ju yngre barnet var. Personen fick mat, husrum och omvårdnad i varierande omfattning. Skolplikt gällde alla, många barn, ibland kallade fattighjon, blev drängar och pigor några utbildades till hantverkare och arbetskarlar, somliga flyttade från socknen, kanske ända till Amerika, så snart de fick och kunde. Den som har läst om Emil och "Tabberaset i Katthult", "Kulla-Gulla", Harry Martinssons "Nässlorna blomma", eller liknande, vet hur den tidens fattigstugor fungerade, kanske var auktionering ett bra alternativ. "Fattighjon", "Inhyses", "Obemedlad", "Utfattig" är benämningar som blir allt vanligare bland sockenborna i Röstånga under 1800-talets snabba befolkningstillväxt. I stort sett alla gårdar hade några obemedlade människor som bodde "inhysta" med eller utan betalning från socknen/kommunen. Auktioneringen av barn upphörde när så kallade kommundårdar byggdes, vilket skedde i Ask runt 1895 och i Röstånga ett tiotal år senare. I hushörslängder kan man se, att många gårdar

tog emot adoptivbarn eller tog emot barn under sommaren.

Barnhem fanns i städerna med knappast någon annanstans före 1800-talets slut. Barnadödligheten på grund av "magsjuka" vid Stockholms barnhem var vid mitten av 1700-talet så hög, att stadens styrelse tvingades sanera byggnaden. När problemet några årtionden senare åter dök upp, beslöts om stängning och rivning. Ett fyrtiotal av barnen skickades norrut efter att prästerna kungjort från predikstolarna, att barn skulle auktioneras ut. Många barn sändes till Småland på samma sätt. Flera av barnhusbarnen från Stockholm hamnade i prästhem som barnpigor och smådrängar, en del blev så småningom torpare eller soldater, en del förblev fattighjon.

Protokollet från 1862 beskriver de krav som ställs på den som åtar sig vården av fattighjonet Maria Nilsdotter. Hon skall ha lämplig bostad bland gårdens folk och få bra mat och kläder. Men "vårdnadshavaren" skall också vaka över henne, så att hon för ett" sedligt"

16.
 Enligt följande Söndag från Predikstolen skedd på
 öppning, ehuru fattighjonet, pigan Maria Nilsdotter
 i dag inför Styrelsen till den samt för bästa anse-
 del sin emottaga henne, bestående på ett
 vaktinnehållt ifrån och med den 16de Januari 1862 till och
 med samma tid 1865. Den samt åtager sig hennes vård
 ålyggen dit, att sköpa henne god och turäckelig
 Kost, passande böningsplats, antingen bland husets
 folk eller också annorledes samt kläda i bekant
 med innevarande års Protocoll No 11 och för öfrigt
 vaka öfver hennes förhållande lifnadsförmåner
 ju, att hon icke för lediga stund församlas
 der dansar och en oordentligt lifnadsförmåner
 hafves. Öfver utöfning öfverläggning härom stannade
 Hovens Petter Ohlsson i No 11 och för bästa anse-
 del (30) Riksdaler för hvar af halften uppbe-
 ras den 1ste Maj 1862 och andra halften den 16de Januari
 1865.

liv, hon får inte vistas i stora folksamlingar eller delta i dans och lockas till ett "oordentligt levnadssätt". Bonden på nr. 17 i Ask åtog sig uppdraget under ett år för 30 riksdaler.

En arbetare Johannes Olsson från Vindfälle begär 1891 att få medel till en konstgjord hand. Kommunalstämman i Asks församling beslutar 1891-08-23 att avsätta medel och

"uppdra åt kommunalnämnden att ombesörja anskaffandet därav."

Det finns en mängd levnadsöden gömda bland alla papper och arkiv runt om i kommunen. Bra Stig att Du plockar fram några som kan leda till tankar och funderingar kring livet var förr och hur det är nu.

Anita Ockborn
